

Ç. BƏKƏNBAJEV

BALDAR USUN BƏRLƏR

QƏRƏBZMAMBAS Frunze 1939 Qazan

Куп
Б 79

Balдар усун ылар

ҚБРҚБЗММБАС
Frunze 1939 Qazan

І Е R I N E   Ұ   А   N

М
9

★   І   Ш   Е   N   I   C   ★
А   Қ   Т   А   Ж   М

Ктептердегі қағ пат-
томунистік дұхта
колхоздардан сая-
и денгейінің кетері-
ям берүү болот.
тағатым шықты му-
а қатарына қоюлуу,
ыға көр оқуға туу-
ытбақа педагогикалық
здегітүү мен үейн
Men оқур ытген
дратикадан олчно
алқамын. Ал игилі-
кикада дағь ұлант-
Учителскаја gaze-
дистерге көнердіам

Partija menen ekm
ішенел мен үейн cor
Анб мен partija мен
ісгендел қылып алға
қанда Оырғызстан І
нін Frunze обласына
берсе Frunze шаарына
каабыдн баақа район
мектептерге барып і
алданып білімдік көр
терден 200 кісіні қыба
да Cecilin boldu. М
ma, oqol 200 d...

57
~~42697~~
6809.

Библиотека Иргизского Филиала
Академии Наук СССР

Çooptuu redaktor Q. MALIKOV
Texnienskij redaktor R. FAXRUTDINOV
Çooptuu korrektorlor T. MAMAKEJEV çana Z. QASIMOV

Teryuge 28/II 39- ç. berildi Basuuma 15/IV 39 ç.
qol qojuldu. Çaqezdan formatı 72X110. Bardamı 1
onama tanaq. Çarqazglavlit № B-52. Çarqaz-
matana № 54. Narjad №0207. Tıraxa 4140.

Qazan, Dzerinskij 3, Tatpoligraf, FZU 1939-ç.

TORQOJ MENEN ÇAQALMAJ

I

Çavıttan çemin tavalvaj,
Qıjundap soqqon şamaldaj;
Qanat sermer, vıq volup,
Kelattı ucır çaqalmaj...

* *

Ajlandı toonu veş çolu,
Asmandan çolu volvodu...
Qanatı talır alsırap
Qonuuqa talqa ojvodu...

* *

Qarıştar ıctı tal çaqtan,
Çaldırap qarap çan çaqtan
Butaqa varır qonordo,
Torqojdu kerdı şıvaqtan...

* *

Betege, şıvaq icinde,
Ujasının cetinde
Qomuzun tolqop, kuy sajrap,
Oturqan torqoj kecinde...

Çağalmaj көгүр қивандь,
Ојлоқон қоқ ивалды.
Қанатын куулөр шамдақай
Қамдандь тырмақ, қуралды.

* *
*

Сайрақан торқој туйвандь,
Рааналар — қорқоо қылвандь.
Аңарса војвој тырсыды —
Çағалмајдын тырмақы...

* *
*

Адашыр торқој ақылдан,
Тутқунға тушыр қарылдан...
Беş бала қалды ујада —
Меенетти тартыр қашынан...

* *
*

Çалбарыр торқој ыладь,
Çальпыр мақтар ырдандь:
„Қуш төрөсы қағалмај
Қутқарсы мені севеси.
Балдардын куну не волот
Вайқоосуз өлсө енеси?“

* *
*

„Балдарымды өстыгүр,
Асман менен учугүр,

Анан кийин өзүңө
Çем voloјун тутулуп.

* *
*

Қуш асылы сен елең
Брсы торқој мен элем,
Атақыңды мақтайын,
Талбай сайрап çаттайын,
Çем керек деп сен келсен,
Çашыпвайын, қасрайын,
Азыр төкрө қанымды
Аман қојсу қанымды“.

* *
*

Торқојдун айтқан армань,
Çағалмај қулақ салвандь.
Кетирip çайын торқојдун
Byткөн-војун қандандь...

* *
*

Асқалуу тоону қапталдап,
Çағалмај кеlet асмандап.
Қайқыр келир отурду,
Сары таşқа қатмардап.

* *
*

Уу тумшуқун ватығыр,
Çегени қалды қасығыр

„Çan sooqalar“ çaldыrар,
Çальнър torqoj asьнър.

* *
*

Çalбарqan torqoj ynyndy,
Qojcumан uqur çygyrды
Qojcunun ynyn uqqanda,
Tutqunda torqoj syjyndy...

* *
*

Şaq etip tajaq tijgende,
Çaqalmajdan çan ketti...
Өlymdөн qальр şattanьр,
Kөkөлөр torqoj al ketti.

II

Baldarьн aldь toroltur,
Tөşyndө taqьн çoqotur,
Qojcumandь ьr qьldь,
Sançьrqaqa vojoltur.

* *
*

Aqarьр atqan taң menen,
Azemdyy sonun şaң menen.
Asmandap torqoj sajradь,
Armanь, muңu qalvadь...
Maqtaqanь, ajtqanь —
Qojcumandьн tajaqь.

1931-çol.

TYLKY MENEN BӨDӨNӨ

I

Şiber сөр maalim qьlat çaj mezgilin
Çel esip, ekilentet suu erkinin,
Kyn vatьр... kyugym kirip, çьldьz сьqьр,
Çamьndь көөдөj qara tyn kepinin...

Kyn voju bir vөdөнө ьт-ьт ugrу,
Aldaqь tyn tyşkөndө qaldь тьнър.
Çorqolop-qorqqon çyrök tajdaj tujlap
Çol voju vetegege kirdi çьнър...

Raanalar çel erkesi çaşьл сөptь,
Ketpestej tyngө saqtap ceksiz kekti,
Oj vijler, qьjal velden vasqan kezde,
Yrgylөр tattuu ujquqa kirip ketti...

II

Açqarьн tylky çatqan icten тьнър,
Uzun kyn, ynkyrcөdө taşqa vuqur.
Qozөldu al ordunan kirip qьjмьл,
Tyn qatьр sapar cekti „çemge“ сьqьр.

Ar kyny ətür çyrgөн uşul çoldon,
Keede qur, keede tojur çolu bolqon.
Uşul tyn adatyńca kelet çortup...
Çyt izger, tumşuq qaқыр оңdu-soldon.

Ajardap şilteп kelet tylky buttu,
Kee kezde ығ-ығратат tyrdyy quştu,
Qur şimşip, qur alaqaп bolqon kezde,
Qoş tanoo vile qojdu çyluu çyttь.

Qubandy қытып etip tylky „kylyp“
Şum tylky çem tarqanda qandaj kylyk.
Ujquda qamsyz çatqaп wədөнөнy,
Şыр etip arsaq tişi ketti ilip.

III

(Çaman iş көгүр çatqaп al tyşynde
Tutqunda eki wutu bek kişende...)
— „Ығ“ etip cocup ketip көzyn acsa,
Qarmalqaп şum tylynyyn uu tişinde.

Çalbardь çaп sooqalap tyrkyn-tyrkyn,
— „Çaп қыба dynyjө werem tylykm-tylykm“
Qancalyq amal menen çalyńsa da...
Kөнwedy al ajtqanqa „қыра“ tylykyn.

Çaldьrap wədөнөнyn eki көzy,
Тьтыльр ijne tişke qandap tёşy...

Çalbarqaп tutqun çandyп arыз muңu
Çana da sajrар tuqaп şirin sezy...

IV

Tylky ajttь: „amal menen — tojquz meni“
Bolwoso kewer қыльр çejmin seni...
Wədөнө қытып etip çalpandady,
— „Mende bar aқыр çatqaп tamaq keni“

— „Men ucam belgi werip wьt-wьl urup
Sen curqa acpas қыльр көzdy çumup...
Bir uwaqьt men ajtamьn „ac көzdy“ dep...
Qalabyz ken tamaqty tuştар сықыр“.

Maaquldap wədөнөнyn ajtqaп sezyn,
brsajtyр ысаq tişin, çumdu көzyn...
Wədөнө icten ajtyр ucup ketti...
„Aldadyм qara taşty tylky çesin“

V

Wədөнө ucup kelet belgi werip,
Şum tylky curqар kelet erip-erip...
Alystan aqарьр tan syrgөн kezde...
Tuş boldu byrkytcygө vular kelip...

Byrkyttyn tomoqosun сыjьр aldy,
Byrkyt da odurandap qarap qaldь...

„Ac көзdy emi tylky* deer menen,
Quişurup byrkyt kelip tьrmaq saldy.

Сьпьгьр tylky çattь çerdi tьrmar
Çan arqa, tьвгьсьлар qujruq buloqar...
Qatqьгьр keede kylyp, keede pьг-pьг,
Bөdөнө usup ketti sajrap ьrdap...

Qutuldu bir açaldan tutqun qarьр.
Amaldap qui zulumdu көjgө salьр...
Byrkytcy olçolonup qajra qajttь,
Terisin şum tylkynyn сьjгьр alьр.

Брсajьр elsiz çerde qaldь tylky,
Өlymy vaşqalarqa boldu kylky...
Çettiqo zulumduqu өз vaşьna,
Qьjnaqan bөdөнөny kece tynky.

Tьrdөнyp eski çyny qalqan tьlөp,
Keede şat, keede sajrap-keede kylөt...
Çoq qьгьр şum tylkyny amal menen
Bөdөнө çomoq qьгьр ьrdap çyгөt.

1929-çыл.

QьRQьZDьN ALA-TOOSU

Çajь-qьşь ketpegen,
Mөngysy var Ala-Too,
Asman menen tireşken,
Belgisi var Ala-Too.

* *

Baldan şirin tup-tunuq
Bulaqь var Ala-Too,
Tuqavadaj qulrunqan
Tulañь var Ala-Too
Asqalardan ьşqьrоqan,
Ularь var Ala-Too
Aq paxtadaж sivaloqan,
Tumanь var Ala-Too.

* *

Ala varcьn, qurc tekөөr,
Byrkyty var Ala-Too
Taştan-taşqa sekirgen,
Tylkysy var Ala-Too.
Arca, qajьn, qaraqaj,

Cetini var Ala-Too
Asman tarap østygøn,
Køkyly var Ala-Too.

* *
*

Ala-Tooñun arasyn,
Ajbandarar çojloqon,
Ajuu, çolvors, syløesyn,
Aralaşyr ojnoqon...

* *
*

Сьтсьқтарь сайрақан,
Maraldarar maaraqan,
Ecki, teke toptoşur,
Een toonu çajlaqan,
Eeliresin kergøndø,
En tamaşa ajlanan...

* *
*

Kekiligi, cilderi,
Qьзыl-tazyl gyldøry,
Kønylyndy køtøret,
Quştun salqan yndøry...

* *
*

Çarqьraqan kymyştøj
Qarar sonun Ala-Too
Salqьn çeli vetke urqan,

Taң sonun Ala-Too...
Çaş betege ottoqon
Malь sonun Ala-Too...

* *
*

Maң-maң vasqan cuudaluu,
Tøeløry var Ala-Too,
Top-top volur eercişken,
Cøeløry var Ala-Too.

* *
*

Quijuq çaly tøgylgøn,
Qulan sьnduu semirgen.
Çygyrgøny şamaldaj
Qulun-tajlar elirgen
Çьlqьсь var Ala-Too.

* *
*

Altьn, kymyş eşilgen,
Kenderiң var Ala-Too,
Køzdøgenyn qojvoqon
Mergeniң var Ala-Too
Duşman çojlor øtrøgen,
Ceviң sonun Ala-Too,
Tulqu voju temirdej
Eliң sonun Ala-Too.

* *
*

„Stalin“ dep ьrdaqan,
Ynyң sonun Ala-Too,

Byt dyjnənyñ kərkəmy,
Tyryn sonun Ala-Too.

* *
*

Qomuzdarǵn sajrataǵan,
Brcylarǵn Ala-Too,
Asqa menen cugyrgəñ
Uucularǵn Ala-Too.

* *
*

Balvylaraqan kəzdəry
Qyzdarǵn var Ala-Too,
Asman menen ajlanyp
Ucqañn var Ala-Too.
Ajlyq cerge talvaqan
Tulraǵn var Ala-Too.

* *
*

Qanca qylm qartajqan,
Çařarǵnqo Ala-Too
Qajqan ketip icinden,
Tazarǵnqo Ala-Too.

* *
*

Aj aalamdy asmandan,
Teñ qarajsyn Ala-Too,
Altyn nuruñ çiverip,
Sen qarajsyn Ala-Too.

EŞEK MENEN BULBUL

(KRYLOV MENEN ABAJDAN)

Tojqon ešek cəpty ottop mañdajdaq.
Sonurqar catqa ketti qaj-qajdaq,
Tentirep özəndy ərđəp kele çatyp
Çoluqtu — bir bulbulqa butaqtaq.

— „Sensiñvi aqyn bulbul? — Çañ kərəm,
Atyna el maqtaqan qumar elem!
Sajracı, özüm tñşar ajtqanındy,
Eldin sözy raspy, sñaar elem...“

Tañşdy aqyn bulbul yngə saldy
Tolqodu toqson vurap kyysyn caldy,
Dyjnəny bir termetip tolqundattı,
Bulbuldun munduu qajryp sajrqañdy.

bşqyryp cugyp turqan şamal tñdy
«brdaşpaj quştardaq tñşar turdu,

Çajыьр оттор çyргөн qojlor daqь
Uquşur salqan kyyny çuuşар turdu.

Dem albaj qojcu daqь uqur turdu,
Çыlmajьр anda-sanda kylyp turdu.
Aqьndьn ajdar salqan ardaq kyysy
Ajлана asьldьqьn vilip turdu.

Bulbul kytty, uquuqa eşek sözyn,
Eşek çerge qaratьр eki көzyn;
„Qarasьz тыңсар — uqar çan ekensin
Biroq da qoroз unyn yjrenvөpsyn“

„Daqьda qьjьn sajrap çyrsөң dedi
„Qoroздон bir aзыraaq yjren“ dedi.
Bul sьjaqtuu sьnsьnьn sözyn uqur
Bulbul vajquş qar — qajda ucup ketti.

ÇЫЛАН МЕНЕН ВАҚА

Ijninde çatqan çьlan sojlor сьqть,
Ijriliр-kөp tolqonur ojnор сьqть.
Toptoşur suu cetinde cardар çatqan
Çutuуqa bir vaqanь ojlor сьqть.

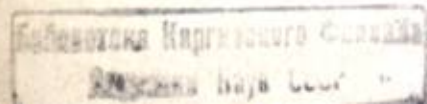
Aralar çaşьl сөpty kele çattь,
Astьrtan vaqa suuqa kire qactь.
Arвооqо al vaqanь amal menen,
Ajlakер çьlan daqь sözyn ajttь:

„Ваqa-ваqa valcaq,
Başьn nege çalpaq?
Baatьr vaqa volsoң da...
Başqalardan qorquncaq...“

„Butuң nege ijri,
Kөzyn nege tostoq;
Dos vololu ekөөvuz
Sьr alьşьр otursaқ...“

1992

6089

„İjri-vujru vutundu
Tyz qylajın ondojun
Çutam desem dosumdu
Өmyrymdə oñvojun.

„Tostoq volqon kəzyndy,
On qylajın emdejin.
Çalpaq vaşın oronot,
Eñ asyın seldenin.

„Kərkyn səqər çajdar
Suluu vaqa volosun
Kəryngəndən çaşınır,
Qorqqonundu qojosun...

„Kelgin vaqa çanma
Bir verejin vatam
Bardıq kусту çumşajın
Saqtar çyrgən qacanq”

Syr cesir, ajtqanına kəndy vaqa,
Çylmajır suu icinen kyldy vaqa;
Çyluu söz uqqanına syjyngəndən
Çylanqa tilek menen keldi vaqa:

„Тыпвај qazan kətəyр,
Başın çalpaq voluptur,

Çajdaq atqa kəp minip
Butum ijri voluptur,
Qaroldu kəp qarap,
Kəzym tostoq voluptur”

„Uşul kəzdən ujalır
Suudan səqraj çyrgəmyн,
Uşul buttan ujalır,
Çerge vaspaj çyrgəmyн
Uşul vaştan ujalır,
Elge vatraj çyrgəmyн”

„Eger buttu tyzətsən,
Ajtqanına kənejin,
Başqa selde calınır,
Bir kərkymə kelejın
Eger kəzym ondoson
Byt dyjnəny kərejin...

Kəmək kərsət çaqşylar,
Dostuquңdu vilejin;
Çandan qorqros er volup
Çajdar vasyр çyrgəyın
Qulaalın, kyjkənyн
Bir azavın verejin...

Dep ajtър вақа сууда сардај верди,
Op tartър ань ҫылан арвај верди
„Al emi vatanды ver“degen kezde
Arvандар вақа оозуна kirip keldi...

Umtulur sojlor kelip ҫылан ҫuttu
Bajaqъ tyzөjm degen ijri vuttu...
Baqъr вақа ҫордуu esten tanър
Basыlvaj bir qыjlaqa ыjlar ҫattъ...

„Dos elek ҫutra meni qaltър“ dedi
„Buzvaqъn dosculuqtun saltъn“ dedi
Aqъsa alqъmъnan ҫuttur alър,
Aqъгъn ҫылан ҫыльr sojlor ketti...

1937-ҫыл II/IV-түн.

QARQA

(KRЫLOVDON)

Ajlanър ҫыгур asmanda,
Qojlor ҫuuҫар ҫatqanda
Bir qozunu bir vyrkыt
Kөtөгyp ketti asmanqa...
Kөtөгөгyn vyrkыttyn
Kөгyp qaldъ bir qarqa.

„Ujalvaj qozu көtөгөн,
Ujatsъz vyrkыt ekensin
Uҫunu valban dep maqtар
Uvара volduq ezelden...“

„Qanattъ kyylөp qaqajъn,
Tъrmaqъ qatuu salajъn
Vyrkыttөj qorqoq volboston
Bir semizin alajъn“

Dep ajtър qarqa daqъ uctu
Bir qojqo kelip ҫavъҫtъ
Ilinir qalър daaqъqa

Тырмады сырај қарысты.
Салрақтар сырғөн қарқаны
Қојсұлар қармап алысты...
„Қағ валдар ојнор сырсын“ — деп
Қанатын қырқып салысты.

11-IV 1937-жыл, тун.

МЫҒЫҚ МЕНЕН МАЈ

Асқа мығық мыжолор үжө кирди
Андыр келип илген мајды көрды.
Уртунан шилекеји сууруп кетип:
„Еми мына тојқуца қејмин“ — деди...

Қетүү үсүн асылып, көр тырмысты,
Қеталвады. Салқанды. Үйдөн сықты.
„Сапыр кеткен мај екен ким қесин“ деп
Қақпанынан қалп еле сылор сықты.

BULBUL MENEN GYL

BULBUL: Sen bolboson mende til çoq,
Sajraj alvaj ketemin.

GYL: Sen bolboson mende kyn çoq
Saqajamьn, ocemyn.

BULBUL: Sajrap turqan uşul kyum,
Çaraşьqtuu sen menen.

GYL: Çajnap turqan uşul kynum,
Tattuu cecen til menen.

BULBUL-GYL: Çadьraçan vul turmuştun
Erkesi viz, kørky viz.
Sen çajnaçьn, men sajraçьn,
Sajmalansьn ökөvyz.

19/IV 37-çyl, tyr.

Ваазь 50 т.

ПРОЗВЕНО

ДЖ. БОКОНБАЕВ
СБОРНИК
ДЕТСКИХ СТИХОВ

(на киргизском языке)

КИРГИЗСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ФРУНЗЕ 1939 КАЗАНЬ